

САНТА ОЛОХ

ХАБЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

● № 22 (7095). ● 1991 жыл, Олуныу 16 күнү, Суббота ● Сынаата 8 харчы

Рынок сүрүн туһаайыларыгар хайыска

Сага экономическай политика

Согорутаарыта ОАПХ совета рынокка киириниэи оройуон агропромышленной холбохунун социальный-экономическай сайдыытын сорунтарын дүүллэбэн, дыһаллар быһааныгарын бигэргэттэ. Олор, сүрүннээн, бу сыл иһинэн олоххо илалариллаахтар.

Холобур, быраадылыгыт дарибналлары, кырымы сирдери чөлүгөр түһэри, бааһынай хаһаайыстыбатын сайыанары, сир реформатын ыстыы, кыра предриятимелары тарийин курдук дыһаллар чугастаагы кэм иһинэн быһаарыллар эрэ түбэлтэлери-гөр рынокка киирэн үлэ-лээһингэ сөптөөх усулуобуйа үскөтүлүбүт.

Сыл бастакы кварта-лын иһинэн бары совхозтар уонна ОАПХ иһинэн киирэр тарилталар сыл устата үлэниэхтээх бы-лааннарын бигэргэттих-тээхтэр. Олорго сага ту-руоруллар көрдөбүлэр бэйэ усулуобуйатыгар сөп түбэһиннэрин, онно чуга-патылаах көрүлүөхтээх-тэр. Туох-ханнык иһинэн, бары производственной структуралар ханнык фор-манан сайдыахтаахтара быһаарыллыахтаах. Холо-бур, бааһынай хаһаайы-стыбалар, кыра предриятимелар тустарынан тустаах согуоннар бээллар. Оттон миэстэтээри усулуобуйага олору хайдах туһанмаха собуун хаһаайыттар бэйэ-лэрэ быһаарыахтаахтар. Ночооттоохтук үлэлиир коллективтар, хаһаайы-стыбалары, предриятиме-лары үлэлэттигэ ханнык суоллар баалларый? Ба-тар, сорохторун чааһынай эбэтэр коллективнай бас билингэ биэриэхтэ эмэ сөп. Билигин үлэлиир арендадар (үгүс сирдэргэ билииниллэбит форма) сал-гыы хайдах сайдыахтарай? Үлэлээн көрөн баран ак-наастаммыттар ханнык түмүгүз кэллилэр? Сов-хозтарга, ОАПХ атын да тарилталарыгар баар ойло-лор, сайдар кыахтаах сага салаалар кэсиплэрин эмэ көрүүхтэ.

Үлэһит илин бопуруо-лугар ойуучу болдомто ууруллуохтаах. Совхоз-тарга илин тугунаа дыа-рыгырмадар сабадалаа-һынар оһоһулуоһоһаах-тар. Намыһах рентабель-ностаах производственной подразделениелартан бири-дэрэ эмэ чааһынай, дыа-кэргэн эбэтэр дыбүс кол-лектив бас билиитигэр бэрэстэ-р түбэлтэтигэр үлэтиэн босхоломмулар ханнык дыарыгы булуо-х-таахтары эмэ барыл-лаан биллэхтэ. Эбэтэр, төттөрүтүн, холобур, но-чооттоох салааны сайыа-налары көрөр, былаанны-ыр буоллаха, онуоха сөп буолар үбү көрдөрүү ту-руоруллуоһоһаах. Манын салаа үлэлэр туспа көрдө-рүлээн иһиннэммит үбү-лээһин фондуттан туһа-ныахтара.

Совхозтар салайар ап-

параттара билигин даф-ны бөдөһнөр, иһигэстик салаадыбаттар. Онор олору аччатыыга, иһомса оһорууга үлэлиһэхтэ. Бары тароһин уонна структура бопуруостара үлэ оһорон таһаары-тыттан быһаччы туту-луктаах буолаллар си-тиһиллэхтээх. Рынок усулуобуйатыгар аһара бөдөһ аппараты «ханны-стыр» табытаа суога көстөн турар. Онор тыа хаһаайыстыбатын специа-листарын быһаччы про-изводстоога аттаран ту-руоруу, оттон салайар үлэ-лээ сымдааччылары салгыы идэлэрин үрдэ-тинер курстарга, үөрэх-тарга ыттыы бопуруос-тара эмэ толгуйданыах-таахтар. Маассабай идэ-лээх рабочайдары иһтэи таһаарыы ойуучу болдо-мто тутулуоһоһаах.

ОАПХ советын бу ту-һааннаах докумуонугар үлэ бары салааларыгар чөлүкү дыһаллар эмэ бо-лиэтэниилэр. Ол курдук, сүөһү иһтинигэр 1992 сылга диэри ынах сүөһү уонсай ахсаанын 17673 тобого, ол иһигэр ынар ынады 6316 тобого тиэр-дэр сорук турда. Эбэтэр 1990 сыллаахытаагар ынах сүөһү уонсай ахсаа-нын 1, оттон ыаньыгы 4.2 бырыһыан үрдэти-лэхтээх. Биир ынахтан 1740 кг үүт ынаахтаах. Ол иһигэр бу Карл Маркс аатынан уонна «Васкы» совхозтарга 1930—1933 кг тиздил-лэхтээх. Оттон тутта-рыллар сүөһү орто ыһа-һына 330 кг ынаахтаах суохтаах. Үүт 55 быры-һыана бастаан суортаа-һынан атылааныахтаах.

Чааһынай секторга совхозтар иһигэ 200 ына-рай, 100 убаһа, 200 си-биһинэ эбэтэр атылаа-нара көрүлэр. Бу бары хаһаайыстыбалары иһа и тыырыллан оһоһулуһа. Итинэн маллар көтөх ха-һаайыстыбаларын сай-дыанарыга боччумнаах көмө оһоһуллара күү-түлүр.

Сүөһү иһтинигэр, атын да хайыскара бэйэ-ли салайыныы күөсэ иһирэринэн уонна кумаа-ры харчы наадыһына толуктаах буола эбэти-нинэн сибээстөө, үлэ са-га формаларын, ынаа-ларын көрдөһүн, олох-тоһун бириэмэ көрдө-бү-лэ буолла. Туох-ханнык иһинэн, бэйэ миэстэ-гэ оһорор бородуусуһа-ларын — ордорунар үүтү, аты, түүлээги батары, атылынар суоллары со-булуноохтэ, ие уониттэ

дөйдулары кытта сибээ-ли көтөһөхтэ. Онуоха атылылар дуоһабардаах сыһаналар быһыллыах-таахтар, сорох түбэлтэ-гэ хардарыта таһаарынан, натуралан эргини, аһа-таһыы быһааннаа. Ол курдук, тас эргингэ кыыд муоһа, сүөһү ие тобохторо таһаарыллыах-таахтара көрүлүнүт. Эт-үүт комбината үүтүн оһоһуустары, сүөһү тобо-буттан ылыллар боро-дуусуһаны атылааһы-ны эмэ көтөһөхтэ.

«Мындаарайы» совхозы сүөһү уонна сымды ти-ринти таһастыыр сымды бу сыл иһигэ аһарыгар үлэти саарыахтаах. Тыһтан бултанар уонна клеткалаах кыыл ти-ринти (бэйгэ хааларыт-тан) таһастаан, тигиттэс дөйдулары кытта эргин-гэ туһанарга совхозтар-га сүбэлэһтэ.

Бэйэ ие кыахтарын ко-руһун, көдүүстэхтии үлэлиһин — бири сүрүн усулуобуйа. Маныах си-дэ илик тутуулары бэрэ-дэһтээһин бастаан сорук быһыытынан турору-луһа. Ол курдук, оро-вуонга сиппэтэх тутуу кээмэйэ 6 мөл. 965 тый, солк. тизгэстэ. Ити-ин сүрүн күүс үлэ-лэ киириэхтээх уонна бо-дүохторо туолан ээр ту-тууларга быраадылаах-таах. Бары «бытыктаах» тутууларга инвентариза-ция ытыллан, салгыы тутуулар, списаниелар, атылылар эбэтэр «то-норуллар» бопуруос-тара быһаарыллыахтаах.

Даон олорор дыһэлэрин тутуу, сүрүннээн, иһи-лиһингэ бэйэтин уһун ытылылаахтаах, онуоха матырыяаһынан, оһору-донаннан, транспор-тан көмө оһоһулуо-х-таах, кредитинэн туһа-нары тэриллэхтээт.

Сир оһорууга, иһит-тэн үрдүк үүнүүнү ыла-гы кээсэ дыһаллар бэ-лиэтэниилэр. Холобур, оһуруот аһын үүнэр-и-гэ 7, хортуоннуу 4, туорахтаах культуура-лары ыһыга 6 уонна сүөһү аһыдыа буолар күүс маассаны үүнэрингэ 7 арендай аэнолар тэ-риллэхтэ. Көһилэр атыыга аһаан 300 тонна хортуоннуу, 250 тонна оһуруот аһын үүнэр-и-хтэр. Барыта 15500 то-нна сиплээн, 34940 тонна, ол иһигэр 7000 тонна престаммит, оту соғоту-оп-калыахтара, Сага өһө-дөһүннө, сиплэе тран-шеята тутулуоһоһаа. Нү-рүө тутуута салтанан ба-рыа.

Оһор сүрүн үлэлэ-рэ сорунтар чуолкайды-нар. Олору көлөрүү бэйэбиттэн тутулу-таах.

С. СМЕРНИКОВА.

Билигин үгүс оһо билингэ тардыһатын, үөрэхтэ наадыһатын, сорох төрөһүттэр иһиннэх бөдөһомто-лорун уурбаттарын күн-и-гэ көрөбүт. Ол би-ричиннэ, үөрэтин систематыгар эрэ буолбакка, бүгүн олохтук тутулу-гар сытар дьон туран, ии-тернат-оскуола дирек-тора П. Н. Калачев ону көһөрүү суолла-рын-иһетэрин анааран көрөр.

Бүгүн билигин ба-рыбытын рынок сы-һаннарыгар киирин проблемалара долгу-тар. — П. Т. Ариакон онтон оһуһунэр даа-һадырбытыттан бири-дэстэрини тоһо кыал-ларыннан сүөһү ахсаа-нын элбэтиин, мал-лар бары идэһэлэрэ усулуобуйаларын та-рийини аһар. Ол эрээри ыстатыһын «Хаһаанга диэри «су-тааны» аһырабыт» диэн тоһөлөөбүт.

Тыа сиригэр тоһо да сааһыра бардаллар урук-ку эрчимнэрин, көхтөрүн-көһиһири ыһаһыбанка эти, үүтү дөлөһиһа бэйэ-лэрин дыһун кылаатта-рын иһилэһэр дьонно-дооһ буолаһыт, дьигэр, киирлэртэн тирэх ылан, үөрүнөн, таһалла сүөһү-ас тутан ыал, хаһаайы-стыба буолан иһиргити олорор курдуктук.

Көһэр сылаа денсина-га таһаһаһаһын, эдэр эр-дэхлэһтэн мэлдэн нолхос, совхоз үлэтигэр эрэ сыл-дыбыт кийибин. Бу кили-ни уон сылаа наар ыан-ныксытынэн үлэлиһти, — диир «Чураһчы» совхоз Бэрэтээһи биригээһин ферматын старшай ыан-ныксыта, ычат иһаста-һа Аполлон Николаевич Атласов.

Бэрэ кырыы участан-тары сайыһаһыы иһлим программатыгар иһилэри-лэн саһадыы чөлүгэр түһэриллэр, тутуулар.

— Мана Бэрэ иһлим олохсуйун, үлэлиһ. Үгүс дөйду — бу Бэрэ. — Диэн оройуон ычаттарын ыгы-рар үлэ ветерана.

Симонка: А. Н. Атласов. Т. Кардашевская фотота.

ТЭТИМИ МҮЛЧҮ ТУППАТ ИҢИН

Сугулаан уонна «Те-лен» фермалардаах А. Н. Константинов салайар арендай коллектива 180-ча ыаньыктаах, 130-ча борооснулаах, 120-ча субан сүөһүлээх. Мана 9 ыаньыксыт үлэлиир, 4 трантордаах-тар. Ааспыт сылга үүт валовой ыаньык была-һын 18 тоннаан аһар-бытара. Ферма урду-тэн хас биридин фуражнай ыаньыктан 2053 кг үрүгү иһгэни ылыларын ону-гар 2156 кг ылбытара. Ол иһигэр хас биридин ыаньыктантан М. Д. Бо-рисова 2501, М. Е. За-

харова 2372 кг үүтү ыа-бытара. Билигин ферма-да ынахтар маассабайдык төрүү иһиттэр. Билигин туругунаа баара-суога 20-ча сага төрүөхтээх-тэр. Арендатордар ны-рейдэрин бэйэлэрэ кө-рөдөр. Бу эт уонна үүт хайысханан үлэлиир кол-лектив ааспыт сылы ду-һаана сүөх түгүтүбүтэ «Телен» ферма бы-лырынын ынах аһыттан 2186 кг үрүгү иһгэни ылыры сиптэһтэ. Үлэ-һиттэр быһыл даһаны ити тэтимнэрин мүлчү туппат туһугар сүрүн болдомтолорун уураллар.

Ону таһынан сага тө-рүөбү энчирэһтэ иһин бэйэлэриттэн тутулу-таа-ры барытын оһороллор. Ол иһин иһирэи турар миэстэлэрин, бириди-лээн клеткалары, тер-мокуткалары — бэлэ-ниилэр.

Ферма урдуһун били-гин күннэ валовойһун 6,5 центнер үүт ыан-ны. Ыаньыксыттар үүт ыа-мын өссө үрдэтэр туһу-гар эһин аһылыгы дөлө-дүк бэлэмнээн сиптэргэ кыһаналлар. Ити бопу-руоһунан ферма ис-тас үлэһиттэ, фуражардар эмэ дыарыктаналлар.

П. ПУДОВ.

«АЙЫЛЛААНГА» ЫАЛДЫТТААН

Олуныу 13 күнүгэр «Айыллаан» культурунай Сыннаһар дыа аһы-лымыгар аһаллаах кон-церта «Дьэһэһкэй» оһо-үһкүү, ырыа народнай ансамбля, П. М. Решет-ников аатынан Чураһчы-таары народнай театр уонна уус-уран самоде-тельность артистара кы-тыннылар.

Оройуонга сага аһы-лыбыт «Айыллаан» куль-турнай Сыннаһар дыа туһунан билиһиннэри-гэр иһин уус-уран сала-һааччыта М. А. Гераси-моваттан көрдөһүт.

— Хаһаайыһаһын са-га усулуобуйатыгар сөп түбэһиннэрин, «Айылла-ны» тарийдибит. Сымал-бытынан-сороһуһунан Чу-раһчы солиһаһытын олохтоохторун сынна-һаһаһын тарийин, тө-рөөбүтү оһуруот оһу-санаатын, духоннай куль-туратын, фольклорун пропагандалаһын бу-оллар. Урунку өртүгэр оро-йуоннаахы Культура дыа-ты оройуон иһинэн ыа-тыллар бары дыһаллары ыһтар эбит буоллаһын, билигин билин чөлүкү оройуон иһинэн эрэ олох-тоохторугар аһаан үлэ-лиһитит. Оройуон урду-һун кытыллар дыһалла-ры тарийэргэ аһаан «Ча-раһчы» культуулаа куль-турнай — информационнай этнографическай иһит аһылыһа. Билин дыа-бит иһинэн «Дьэһэһкэй» ансамбль уонна народнай театр үлэлиһтэ. Уру-ку өртүгэр биһирдэр тарийэргэ аһал кийибит эһитит. Билин босхо-ломмут үлэһиттээх «Ала-һа» диэн бири иһтар-и-стээхтэргэ Балаһан (ку-луун) үлэлиһхитин ба-һарабыт. Көһөһэһтин

видео-киин аһар, уус-уран коллективтары та-рийэр, иһилиһиһиһи му-зыкальнай инструмен-тарын, культурунай ин-вентардарынан, о. д. а. хааһыһар прокаты үлэ-лэтэр. сыһаайбалары, юбилейдары ыһыттыга өһөлөрү оһорор была-һаһыт.

Манын Сыннаһал-гы дьэһэрэ Хаһаһыһа, Дьэһыһаһа, Мьэһаһа-һыга, Чыһаһаһа, о. д. а. бөһүлөһтэргэ аһыла-лара быһааннаар. Тоһо аһыһыһаһаһык үлэ-лиһитит дьон-сэргэ кө-бүттэн, аһиһаһыһтан быһаччы тутулу-таах буолуога. Онор бар-дьом-мутун «Айыллаан» үлэ-тигэр кыһтаргыһынар, мана иһлим дуоһуһа сыннаһаһыһыгар ыһа-рабыт.

Кэһин, сыһыһын, ыал-дыһыһын, аһыһы, ыһаһын!

Р. БАИШЕВ.

Политической кулуур:
партия уонна ыччат

Кыһаммат буолар бырааппыт суох

Партия элчатын иштэ
мкса сибэстээхтүн: үлэ
лэхтэх, миннэхэ хаймс
ха биэрэн сайайнахтай
дш саньымын, Партия
комсомолу сайайнытын
урунку стилигтэн—үбөт-
тэн аллараа көрөн туран
наһатинтэн, солуута
суох эппэхэлээһинтэн,
итэрбэйт-эрэмтэ буолуу-
тан—аһаастаһаахха. Үч-
чат бэйэтин ортотугар ки-
рөн үлэлнэххэ. Кабинетна
ыгыран элэстэрдээр
инилирин биригэ гастроль-
га, күрэхтэһинлэргэ сыл-
дьан, кизэ. Култура
дэлэтигэр көрсүһүн алаба,
ди дилээххин уонна ой-
дүүххүн сол. Бу дымалаа
адр коммунистар ылсал-
дара ордуң буолуоса.

Билигний мучат олоххо бэлэмэ кыра. Дыңгэ да, нуруууун сийтэлээ сүлд-дыбыйт киһи хайаан тута самостоятельнай буола ох-суой? Оттон билигн ону аахсыбакка, минилэри «ар-динтэ суох тымга» олоҕор доҥ кэбистибиит. Ыччат төһө да олоху ырыһалаан айдуур буоллар, бэйэтэ санаатын толору этэргэ үөрөмүөтүгэр, политическай культуруга уһуйу-лубатаҕа охсор. Быһахтыгн ыллахха, хайык эмэ бол-пурсуоска мөккүүэри тым-наххына, дыонуг дакаас-тымр кыахтара суох эрэр-ри, килэпэйдин тураллар, эбэтэр букатын да кэһсэтэ сорумуанна, суулаан кэ-биһэллэр. Итинник суола-нан бардахха, кырдьыгы булар кыахыт суоҕу эдэрлэр ойдуөхтөрүн сөп этэ. Итиннэхэ минилэри оскуолага үөрөнөр саас-тарыттан «итиннэх». Ос-куолага оҕону личность быһыытынан итиннэ бол-омто өссө да ситэтэ суох ууруллар. Олох политика-та суох буолбат. Билигн ыччаттарбыт итин билим-мэттар, Холобуур, немсо-молу политическай тари-та дииллэр, оттон «Ыч-чат союһа» формальнай суох, политикаттан тэйич-чи турар үһү. «Ыччат сою-һа» дыңгыһах дьыалаан дьарыктанар буоларына, политикаттан ханна да куттоо суоҕа, Ону ой-дуөхтэххит.

Эдэрдэлгэ нтарайбэв,
эрэммэт буолуу адыһада
суох. Быстахтын ыллахха,
хайаһыстыбэннай сала-
һааччылар иһинэлэргэ эр-
ээн үп биэрэллэриттэн
улаханын куттаһаллар.
Оччотугар хаһан бу дыону
үөрэтэбин? Салаһааччыны
улаханын биэрэ сылдьы-
һынныт.

Оройуонига адэр надрдары үүннэрин үлэтингэр улахан итэҕэстөр бааллар. Ыраа-та барбакка өттөхүз, ном-

сөөмө райкомугар үлэниги
жордоон эрой бөгөнү кө-
рөрбүт. Билигин ханна да
управляющая, сельсовет
председателэ бузуун ба-
гарар, оино балэмнээх
ыччат суогун көрнэтэ.
Онон кадр бу оскулаттан
нитэн-үөрөтөн талаарына
гуа үлэлиһэр наада.

Нийслэлийнхэн айю-сайта
та биччмээ улахан сабы-
дандаах. Холбоо, сого-
руудайгта «Чурапыга»
комсомол эстэр үлү. Рай-
комсоллар учетнай карто-
чалары ыспыттар» дигр
сурах тардамлыта. Ол
бичаттарга ханын-туох
өйү-санааны үскэлплита
биллэр. Итинтикерэй-би-
лэрен ийн куһунуруох-
тоох, муныяхтар уураах-
тары, онно дыүүлүнниги-
бит боппууростор норуок-
ка итининээриллэн ихэ-
лэрэ ордук. Очоодо итин-
ник сымына сурахтар
тарваныа суух өтилөр.

Бичлэты снэр-майты өртүнэ итинги унутулаан турда. Олозу кэлэйдий көрүү байынар. Сана кириилэр үүнэ-тэһинэ суох бараллар. Холбоор, видео олус үчүгэй. Ол эрэри билгилэ итинэ үксүгэр күүһүнэн өргөйүүнү, охсуһууну көрдөрөллөр. Бал бастаах-алтаах оҕолор снво туту көрбүттэрин көгүө мунутар үтүстүбүтүнэн бараллар. Куһаҕанна килин түргэниик сыстар. Онон итиникк средстволар, га сэрэхтэхтик сыйһааннаһар ордук. Кинни тыл, музыка күүһүнэн хайдах курдук күүстэхтик миттэлэрин наука дакаастаабыта. Оттон ону тастаан-уустаан хамсыыр хартыһа гыһаан илгэрэ сатаатахха, оҕо тодо ылыныа суоһай? Билынар, Онон ким туту көрдөрөрүн, кэлсиһрин иһингэр аппаһиһаһи сүөгүхтээх.

Саха дьоно кинигэ-холку майгыларынан, муударайдарынан, чопчунуларын аатыралара. Билингви көлүөнэ огу утумуон баарбат курдук. Уоруу, киниги быдыардык атаастаннаһын курдук саастаах быһыылартан ээ тардыбат, санаата хараастыбат буолан нүөргэ дылы. Эдэрдэри итинтэ араагычылыыр суоллары тобулуох-
ва

Ити соругу мнэстэрэ магнайгы сүбүөх партийнай тэрилтэлэр моой-арбас ылан үлэлииллэрэ ордук буолуоҕа. Ыччааныт—биниги кэнэраасибуит, кини дьылкатытар кыһаммат буолар бырааппыт сүөх.

И. АНДРОСОВ,
Суббурууский латынчан
совхоз парткомун
сентретара,

АДЬАС ДА КИСТЭЛЭНЭ СУОХ

Фотоаппараты сүзгө сымдар журналист бу соторуаанга динри государствога туттал суох буолуутун Хибаровский ныйрааидаары управлениетин дьэнигэр хайда да кини-рэ сымдар имаага суога. Ол гынан баран бийаги дойдубутугар общественнай одох бары эйгэлэрин уларыта тутуу, саага политическай толкундааһыны олоххо киллэрин чекис-тэртэн бэйэлэрин үлэлэ-рини формаларын уонна ныммаларын уларытала-рын модьуйбута.

Магсабабай информация
средстволарын үлэһатта-
рингэр уутумнаахтыг ыы-
тыллар пресс-конферен-
циялар бу тарилга үлэтин
туһунан нэхилээннэхэ
ордук сийдэни иһтиннэр-
рэн-биллэрэн иһэр кыагы
бирэр. Онук көрсүһүү-
лэртэн биирдэстэрингэр уу-
рваление начальнига ге-
нерал-майор В. Шпрожия
иһтиннэрбитин курдук,
киинэхэ билиги уустук
оллохтут бэрт араа болуу-
ростарыгар улаан элбэх

гражданнар ийишлары
килэрэлэр.

30-с, 40-с, 50-с сүлжэргэ
сохонхайа суух тутуурга-
хабырга түбсүүтэри
реабилитациялааһыныа и
сүбэстээн гражданныртан
368 сурун киридэ. Олорго
хас биридүүлэригэр си-
һидиэ эппинтэр бэрилин-
нэлэр.

Снимокка: государство.

Коммунистар сүбэлэллэр

Оройуонна партийнай тарилга төрүттамнито 70 сылытар аналлаах дьа-
халлар Соловьев нэһилгэ-
тэр төрөөһүннээхтик ыы-
тылыннылар.

Нәһиликкә кырдыҗас коммунистар уонна маалдыт, педагогическай үлэ ветерана О. И. Седаничев олохтоох оскуолаҕа сылдьан кылгас чаастарын ыыттылар. Бэйэлэрин комсомольскай саастарын, нәһиликкэ партиянай тэрилтэтин олохун, маңнайгы коммунистар тустарынан ирэх-хоро кэлсээтиилэр, үгүс болпуростарга эпиэттээтиилэр. Холобур, нәһиликкэ кырдыҗас коммуниһин, бочуоттаах граждандыһын Иннокентий Гаврильевич Собаһинны «Коммунист дьин туохха маадалаарды?» дьин болпур-рубу биэрэн үйүс-хаайа туттуттара. Нәһиликкэ туһа дьин көннигэр-иннигэр үтүмэн үлэни чөмчөтөн кэлбит ытык кырдыҗастара онуоха төһө да сөптөөх хараданы биэрдэр, бөйөтүн туһутар бу туһааннаах ыйыгыттан ордук билигин мунаарара, муңчаарара ээһэ баар эбээт.

Билгийн нэмгэ партиа оруула, мнэстэтэ ханна-ний? Бу үгүстэри долгу-тар болнуруоуу совхоз санз отделениетын Халх-лах олохтоохторо эмнэ бизэрдилэр. Манна РСФСР компартиятын райкомун А. Е. Филиппов салааач-чылалх бөлөсө нутгынын ылла. Оройоон партията

Оскуола олоҕо

**Күннээби олоххо
чугаһатыахха**

Дойдуга була турар бутуурдаах быһымы-майгы, тосту-туора кэмэлдэмтэни кестүүлэрэ оскуолу олоһор тутта дьайар буолулар. Билигин үгүс оҕо билигэ тардыспатын, үөрэххэ мадыйбатын, сорох төрөллүттэр итиннэхэ болдомтолорун уурбаттарын күнүстэ көрөбүт. Оскуолада үлэллир хаһаангытааһар да ыараата. Ого үөрэххэ тардыспат буолууга, үөрэтин систематыгар эрэ буолбакка, бүгүн олохтут тутулугар сытар дин саныбын. Үрдүк үөрэхтээх специалист квалификацията суох үлэһиттэн ыраа хамнастаах буоллабына, үүрүүлэр-түүрүүлэр балаһыаньыада сырыттабына, талаана-дьоһура толору тахсыан сөп дуо? Суох дин саныбын.

Урукку өртүгөр оскуола
иннигэр бары өртүнөн да-
гиттер сайдыылаах киһини
итэн татаарар сыал-со-
рук тураар. Ол эрэри
мөлхөтүк ааҕар, сурунар,
боростуой докумуону эр-
ийинэн толорор, дьон ин-
нигэр кыайан тыл эппэт,
айылда биэрбит баай дьо-
вурдарын кыайан сайын-
нарбатах да дьон нитил-
лэн тахсыталаабыттара.
Үгүстөр мөлхөх доруобу-
улаах, улаах дьоруора суох
буолаллара. Оскуолалар-
га билии хаачыстыбата
намыһах, «4», «5» сы-
наларга үөрэммит да өс-
лөрбүт үрдүк үөрэх

учууталтан улахан тугу-
луктаах. Манна, ханнык
багарар үлээз курдун,
хамнас үлэ нинн төлөнүх-
тээх. Учууталлар үлээрээ
төнгө суох. Ол нинн дай-
дуга үгүс оскуолаларга
учууталлары дифференци-
рованнай хамнаска кил-
лэбиттэрин билгиривий.

Начальный кылаастарга
ого билиитигер акылаат
ууруллар. Бу сыяктар
ого үөрөхкө тардысты
та күүбүрөөн эбэтэр өр-
рөнөр бабата сүтүөн сөп.
Ол ийин начальный кы-
лаастарга ураты болжонто
наада. Маныаха Америка
оскуолаларыгар тутул-
лар оыыттан билиги эмия
туһаныахпытын сөп. Онно
төрөппүттөр күн ахым
уруокка сылдан, учуутал
үлэтин хонтуруолауулар,
уруокка бэрээдэгн тутарга
кемелөөдүлөр абыт.

Билшгнн оскула снстематыгар ннтэр үлэзэ чуолкай программа суох. Оновирдэбил да турбат. Одо табахтааһына, арыгылааһына, ону-маны сытырдааһына, туту да харыстаабат буолуута, бэйэ-бэйэтн атастааһына, полудой снбээскэ кннрнтэ; о, д. а. туктэри баһымаланыыта үгүс снрдэзэ баар буолла. Ол телевизор, кнннэ, баччэт нэнчү оҕоро бэриллэ турар. Маннн баалаһыаннаҕа бүтүүн субэиэн ннтэр-үөрэтэр үлэни тупсардахпытна

Билсийнх:
сага киин

Соторутаагыта «Чаран» кудуулка нультурнай-информационный, этнографической киин аһылдым-тыгар аналдаах биһэр буолла. Оңчо Чуратын салиениэвэтин илин өртүн олхоттоохторо мустан оһу-кайдаатылар, сахалыы оһу-уулар ыһтылар. Оһуокайдыттартан тыһын өһүн ураныһа, төһата актуальнайынан Егор Марков биһирэһэ.

Бу сага тэрилдиби
киин директорынан Г. К.
Байшева удалыр, 16 үз
нуттох. Киинлэр оройон
нулуустарын методичес-
кий көмөһөн хааччымак-
тара, бейрэлэр сыһынан
бизэчэрдэрин тэриһинэртэ,
культурнай - информаци-
оннай, этнографический
киин иһинэн Василий Гри-
горьев салайааччылаах
рон-бөлөх үлэтиир. Сого-
ру кэминэн эмнэ бу киин
тэриһинтигээн сройон
оһуокайдыктарын көрү-
лүүдэрэ ытыллыа.

М. МИХАЙЛОВА

МОТУРУОНА уруһуйдарын туһунан хайдах да суруйдаахха сатааһын.

Оройуонга мытыллар нуруот уус тарбахтаахтарын, уруһуйдустарын үлээлэри бымсталаарыгар, хам-тум да буоллар, сымлаааччылар да, кини биэр да үлэтин көрө иликпин. Баар, ол кини дьонго-сэргэ билиэ-көстө сатаабыттан эбитэ дуу, хайдах. Итинтэххэ, балай да уруһуйдаах, үчүгэй уруһуйдардаах дэ-баллар. Истибэттээбэр илэ көрбүт быдан ордук, Хадаардыаахха.

—Эдэр сылыаан бым-салка аныар нэлээх эһим. Оттон бу уруһуй-дуурбун отунууттан ла-на тахсан баран сааһаа-быттым. Дьэ, ол манньк. Оччолорго билигин нур-дук истиэнэбэ ыйаар көбүөр диэн биэр нэ-мэлтэ баара. Уонна кол-хостуох, оҕолоох-уруу-лаах дьонго харчы да кэмчи курдуга. Инньэ-гынан биһирэ эргэ ме-наатар кэнигэр араас оҕ-лоох кыраасканан ол көбүөрдэри үтүгүннэрэн уруһуйдаабытым. Арай көрдөххө, көбүөр көбүөрү-ни буолан тахсыбыта. Мин туран, истиэнэбэр

ыйаан көбүө. Итинтэ-сидиттэ-аһа араас оҕуу-лары уруһуйдуур буолан барбыттым. Олортон сор-долоро бу бааллар. —Ма-трена Прокопьевна исти-энэ ыйаан туран хар-тыыналары көрдөтүүр. —Туох да үөрэх-хаар суох эмээхсинэни таах бэйэм тугу баарбыппын ты-рыһаппайдымбын.

Матрена Прокопьевна били сымлаас үтүгэ-чэйи нэ-нэ сээртэһинибит уру-һуй, оҕуу-бичи-туһунан буолла. Кини нэбиллээк агитэонанан таргалар бымсталаары хартыы-наларын илээн көрдө-түүр, өссө быдырыма-ныттан ыла маннаабы ос-куолаба уран тарбахтаах-

Кэрэ айгэтигэр

МОТУРУОНА УРУҔУЙДАРА

тар нуруһуоктарыгар оҕо-лору сахалыы нискэ үө-рэтэр эбит. Хадаарга са-халыы араас оҕоһунтары-на, иһинэн-күүһүнэн дьарыктанар дьон баалла-рын ахтар.

Матрена Прокопьевна төрөппүт алта оҕотуттан түөрттө туспа мал буол-

бут дьон, уон үс сир-нээх. Уруһуйдаабыт хар-тыыналарын оҕолоругар биэртэллэр уонна сир-нэрэ төрөбүт күннэри-гар бөлөхтүр. Дьоннор харчытыгар атымлаа-дигиллэригэр буолуимат эбит.

—Туһаам, сааслар ту-

гу да атымлаабытаах баа-һым. Сордох уруһуйдарым ити түгэх дьыһа бааллар, аһаан көрө көлбү иһин мөрөн бэр, —дигэр мэй-дээн бүтэн, остуолтан ту-ран иһэн, Инньэ гынан эмээхсин хартыыналарын, бымсалаарынын барытын бэтэрэ дьыһа көһөрөн таһааран истиэнэбэ ыйа-таһаан көбүстүбүт. Бымс-тапка дьыһыһа буота түстэ. Хартыыналар, үн-сүлэрэ масһаһа кыраас-канан толоруллубуттар.

Матрена Прокопьевна тын сиригэр олохтоох са-ха дьахтары харатынан анаара көрөн холустары түһэрибит уруһуйдарын ылына, олус сэргин көр-дүм. Оттон эһиги хайдах-гар дии сакыаххыт эбитэ буолла? Кини үлэтирэн быһа-хото ырытарга со-рууимат. Көһүрү би-һис ортобүтүгэр Искус-ство көрө айгэтигэр дь-арыһтыгар 60-тан тахса саастаах киһи —Хадаар бөһүөлэгин олохтоого Матрена Прокопьевна Давыдова туһунан били-һиннэрдим.

Т. КАРДАШЕВСКАЯ.
Снимокка: М. П. Давы-дова уонна кини уруһуй-даабыт хартыыналар. Автор фотота.

ЭБЭРДЭЛИИВИТ!

Таптаһаах эһэбитин, аҕабытын, убайытын, аҕаабытын ТИМОФЕЕВ Афанасий Василье-вичи 75 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн итинтигэр, истигини эбэрдэлиибит. Баҕарабыт ыстаан доруобуйаны, уһун үйөнү.

Синээрэни, оҕолорун, күтүөттэрин, ки-йиттэрин, бырааттарын, балыстарын.

х х х

Күндүтүн саныыр балтыбын, эдьийибитин ЗАБОЛОЦКАЯ Иоргина Григорьевнаа 55 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн эбэрдэ-лиибит. Баҕарабыт уһун, дьоллоох олобу, кы-таанах доруобуйаны.

Тимофеевтар, Романовтар, Константиновтар.

х х х

Хайахсыт нэбиллээгэр олоһор НИКОНОВ Дмитрий Семеновичи 55 сааһын туолбутунан эбэрдэлиибит. Кытаанах доруобуйаны, уһун дьоллоох олобу баҕарабыт.

Никоновтар, Поповтар, Корякиннар, Алексеевтар.

х х х

Таптыыр эһэбитин, саҕаспытын, Наталья Софроновна уонна аҕабытын, эһэбитин, убай-бытын Дмитрий Семенович НИКОНОВАРЫ мал буолбуттара 30 сылынан эбэрдэлиибит. Доруобайдык үөрө-көтө уһун, дьоллоох олобу олоһоргутугар баҕарабыт.

Оҕолоргут, синээрэгит, күтүөкүт, Нико-новтар, Поповтар, Корякиннар, Алексеевтар.

х х х

Ветстанция, ветлаборатория уонна гос-семинация коллективтара ветеринарнай сулууспага отут сыл үлээһэн дириҥ ытыкта-былы ылбыт ТЫТЫГЫНАЕВ Борис Гаври-льевичи 55 сааһын туолбут юбилейынан ити-тин, истигини эбэрдэлиибит. Малды үөр-көтө олох үөһүгэр сымдаарга, өссө таһаары-лаахтык үлэлиргэ, тус бэйэбэр уонна дьы-кэргэтигэр чаһын доруобуйаны, кырдыары бил-бэт уһун, дьоллоох олобу баҕарабыт.

х х х

Күндү кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин, ай-махпытын үлэ ветераны ПЕСТЕРЕВ Афан-сий Гаврильевичи 55 сааһын туолбутунан, ис сүрэхпиттэн үөрэн-көтөн туран, эбэрдэ-лиибит. Чаһын доруобуйаны, дьолу, үөрүүтү-күтүнү баҕарабыт.

Кэргэниг, оҕолорун, синээрэни, Бори-совтар, Ыракыевтар, Сидорова, Тара-букиннар, Пестеревтар.

ЭМИЭ УОЧАРАТ айдаана

Олунньу 7 күнүгэр оройуон кэнигэр хаһа-йысметбаннай маһаһынгга электротатар —125 өтүүк, 10 пылесос, 27 светиль-ник —атылланна.

Сарсыарда эрдэттэн атымлаааччылар испи-һэк суруммуттар. онно, ситэтэ суоһунан, 140 киһи киирбит. Ол эрэри маҕа-һын аһылааччы кытта бары тобо аһыан киир-биттэр. Кини бастаан киир-бит иһинки туруммут, испи-һэк тутуудубута. Дьэ, мантан айдаан тахсы-быт. Хаһыаһыны, биэр остуолу тобо көтөннөр, атымлааччылар таһаар-ларын да ылан биэрэр кыах-тара суох буолбут. Ха-сты эмэ оҕолоох иһэлэр, кырдыаастар харса-хабыра суох аһыһыттар. Туо-раттан көрөргө сүүргү.

Сорох дьон сыһа ой-дөбүллээхтэр. Уочаратта бэрээдэги улаастааһын кооперативнай комитет нуруоттээх диэн. Ол ко-митет функциятыгар киирбэт. Уочараты хайдах бэрээдэктинибит —бу бөл-пүрөс өссө да аһаас тулар.

Н. КРИВОШАПКИН.

Тохсунньуттан «Саха сирэ», «Советы Якутии» дини Саха ССР Верхов-най Советын уонна Ми-нистрдэриг Советын ха-һыаттара таһаарыллан арааллар. Хаһыаттары хол-боһуктаах редакция та-һаарар. Кылаабынай ре-дакторманан оһууттаах жур-налист В. В. Киржанин үлэтир, иһки солбуйаач-чылаах. Холбоһуктаах редакция коллектива 50-ча үлэһиттээх, онто 30-чата —айар үлэһит. Ха-с да оройуонга министэтигэр олоһор үлэһит көрөс-пөндөннэрдээх. холобур, Мирнай куоранна. Бүлүү бөлөх оройуоннарыгар уонна Лена илин эгэри-нээри оройуоннарга.

Саха хаһыаттар нэ-дэлэһэ биһирэ үс бөһө-түнэй диниһин «Сахааста» уонна «Молодежь Якутии» кээмэйдэринэн таһаарар. Тас көстүүлэрэ, суруйуу-лар ис хоһоонноро бэйэ-бэйэлэрин хатылаһаттар. Саха технологиянык, оҕе-сестнай бэрээдэктэһиниһин, электроннай наборунан оҕоһуулаах, билигинтэ 5000-дун экзэмплярынан таһа тураллар. Сыһаа-лар тэҥ: үс ыйга —3 солк. 90 харчы, сыл аҕарыгар —7 солк, 80 харчы.

Хаһыаттар страницаларыгар ааһааччылар бөл-гөмүлөрүн тардар рубри-калар үгүстэр. Олор аһ-ныларын хайы-сах ин-тэриһинэй темалар, са-һаалар суруллан эрэллэр. Онук рубрикаларынан буолаллар: «Илэҥ микро-фон», «Көһөһиниг, туһу биллиҥ?», «Ыалдьыт кө-дө», «Саха сирин ыла-дыттар», «Бу интэри-һинэй», «Саха ылаа»,

«Иһаһэни Дьонуускай», «Элэһэ Омоһой саҕаттан», «Экономика уонна рынок», «Хроника», о. д. а. «Эко-номика уонна рынок» рубрикаһынан кизиг, дириҥ санаалары, эһэр, көһөһүр ученайдар, оһууттаах эконо-мистар, социологтар, юристар суруйуулары тах-сыталаах эрэллэр.

Саха ылымлыбыт со-куоннарга тыа сирин эконо-микатын араас элбэх формаларын: аренданы, кээһиллөөх кооперативта-ры, дьык көргөн уонна баһыһыт хаһаайыстыба-ларын, о. д. а. сайыһа-рыны көрүллэр. Итинэн сибээстээн тыабыт сиригэр олохтут-дьаһаххыт хайдах сайдан, туох ыарахаттары, уустуктары туорурун саҕа хаһыаттар көдүүс-тээхтин араас жанрдары туһанан суруйуохтара. Биһир тыһынан хаһыаттар страницаларыгар оройуон-нар, куораттар, районнар бөһүөлэктэр, нэһиликтэр социальнай - экономичес-кай, културнай олохторо, Советтар, киһилэр депу-таттарын үлэлэрэ сыһы-тык, кырдыһтаахтык су-рулуохтара.

АДЬАС МҮЛЧҮ ТУТУМАН

олунньуттан кэлэр сылга дьыри —14 солк. 30 хар-чы. Индекстэри: «Саха сирэ» —54858, «Советы Якутии» —54857.

Хаһыаттар ааһааччылар сааһы иһэн арааһыгар интэриһтарин таарынал-лар. Сордохтор бу хаһыат-тар страницаларыгар аһа-рас официальной эрэ ма-ча үлэһиттээх, онто 30-чата —айар үлэһит. Ха-с да оройуонга министэтигэр олоһор үлэһит көрөс-пөндөннэрдээх. холобур, Мирнай куоранна. Бүлүү бөлөх оройуоннарыгар уонна Лена илин эгэри-нээри оройуоннарга.

Хаһыаттар страницаларыгар ааһааччылар бөл-гөмүлөрүн тардар рубри-калар үгүстэр. Олор аһ-ныларын хайы-сах ин-тэриһинэй темалар, са-һаалар суруллан эрэллэр. Онук рубрикаларынан буолаллар: «Илэҥ микро-фон», «Көһөһиниг, туһу биллиҥ?», «Ыалдьыт кө-дө», «Саха сирин ыла-дыттар», «Бу интэри-һинэй», «Саха ылаа»,

«Иһаһэни Дьонуускай», «Элэһэ Омоһой саҕаттан», «Экономика уонна рынок», «Хроника», о. д. а. «Эко-номика уонна рынок» рубрикаһынан кизиг, дириҥ санаалары, эһэр, көһөһүр ученайдар, оһууттаах эконо-мистар, социологтар, юристар суруйуулары тах-сыталаах эрэллэр.

Саха ылымлыбыт со-куоннарга тыа сирин эконо-микатын араас элбэх формаларын: аренданы, кээһиллөөх кооперативта-ры, дьык көргөн уонна баһыһыт хаһаайыстыба-ларын, о. д. а. сайыһа-рыны көрүллэр. Итинэн сибээстээн тыабыт сиригэр олохтут-дьаһаххыт хайдах сайдан, туох ыарахаттары, уустуктары туорурун саҕа хаһыаттар көдүүс-тээхтин араас жанрдары туһанан суруйуохтара. Биһир тыһынан хаһыаттар страницаларыгар оройуон-нар, куораттар, районнар бөһүөлэктэр, нэһиликтэр социальнай - экономичес-кай, културнай олохторо, Советтар, киһилэр депу-таттарын үлэлэрэ сыһы-тык, кырдыһтаахтык су-рулуохтара.

«Саха сирэ», «Советы Якутии» страницаларыгар маһы сэрэ аһыһа харыс-тыбыла, сирит баһыһы дуолун иһэһэтигэр туһа-ныны, тас дойдолары кыт-та араас формалаах си-бээстэһинилэр, саа нуруо-тун уонна хотугу народ-ностар үгэстэрин, аһы-һайдарын сайыһынын утумнаахтык сырдат-тылар. Ыччаттарбы-тын итин, дьахталлар түбүктээх олохторун араас уустук проблемалара, сир-майгы, общественнай бэрээдэк бөлүкүрүстара да умнулуохтара суоҕа. Ыһаһа; хаһыат суруйар айгэте олус кизиг.

Оһон бу хаһыаттар аа-һааччылар үгүс көрдөбү-дээх интэриһтарин кизиг-ник таарыһахтара уонна олоһо эһиһэтэри биһир-тэ көмөлөөх буолуохтара. Күндү ааһааччылар, би-һирэһини мүлчү туттуман, саҕа хаһыаттарга иһти-һайдык суруйтарын.

И. БРЫЗГАЛОВ.
«Саха сирэ» хаһыат Лена илин эгэриһээри оройуоннарга бэйэтин көрөспөндөһө.

Чурапчы күүх экранга көрдөрөр

Олунньу 17 күнэ
19 ч. 00 мун. — «Муҕу-дай» совхоз Телёдьову отделениеһыттан репо-ртаж.
20 ч. 00 мун. — «Преда-тели» уус-уран фильм.

ҮЛЭБЭ ҮНҔҮРАБЫТ

Е. И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолаты-гар харыһыл наада. Үлэ-лээхтэрин баһаалахтар кэ-лэн кээһиһэригэригэр эбэтэр 21-309 №-дээх телефонуан билсинг. Администрация.

ТЭРИЛТЭЛЭР САЛАААЧЧЫЛАРЫН ИСТИНЛЭРИГЭР

Харбаалааххаабы тэһэ чогуу хостуур разрезтан 1991 сылга чоһ ылаах-тарын баһаалахтар олунньу 14—20 күннэригэр дуо-габар түһэрсэн, тоһуон ыларгыһыгар. Дуоһаар-даспатахтарга чоһу бэ-рин тоһотуулар.
Ыспыраһаһалары 24-401 уонна 24-461 нү-мэрдэрдээх телефонуан ылааххытын сөп. Администрация.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общин—21-505.

Учредитель газеты «Сага олох» — Чурапчинский районный Совет народных депутатов.

Газета издаётся на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1-усл. печ. лист. Тираж — 4130.